

Klasszikus és modern

Tézisek

Pazár Béla

BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszék

A város a Felvidék és az Alföld határán van, nem mezőváros, és nem olyan, mint a felvidéki, erdélyi, vagy pannon városok, amelyeket német polgárok alapítottak a középkorban. Mindenhonnan van itt valami. Mindkét világégés után sok, elsősorban felső-magyarországi menekült talált itt is menedéket, és telepedett le német, szlovák, lengyel, vagy cseh, morva, kapcsolatokkal, emlékekkel. Domborzati és kulturális értelemben határörvidék gyógyító termálvizekkel, bár mindig az ország belsejében lévő magyar város volt, távol történelmi és etnikai határoktól, megrázkódtatásoktól, tragédiáktól. Nagy ellentétek, különbségek, diszharmóniák helye, a mindenféle kötelezettségtől, tehertől mentes, türelmes, elvonuló szemlélődés lehetőségével, hogy megértsük, elfogadjuk, megformáljuk a különbségeket és ellentéteket. Munkások és mérnökök pontos együttműködése, összejártak, agyaltak munka után is, tisztelték és becsülték egymást, hogy amit gyártanak, a legjobb legyen. Olyan jó, mint a német az angol, vagy a svéd. Ez a klasszikus vonzása. Tömegmozgalmaktól távoli, csendes, szívós hazaszeretet.

Kulcsszavak: hagyomány, idea és gyakorlat, klasszikus és modern

Hagyomány

A hagyomány nem kialakult szokások, szabályok egyszerű követése. Folyamatos munka, önmagunk kiigazítása, melynek során idővel megértjük, hogy mit kaptunk az előttünk járóktól. Így találhatjuk meg helyünket saját természeti, kulturális terünkben és időnkben, és amit találunk, azt a tágabb természeti, történelmi, kulturális térben és időben kell elhelyeznünk. A hagyomány paradoxona, hogy miközben adott helyhez és időhöz kötődve éljük meg, benne, bennünk a legkülönbözőbb helyek és idők találkozhatnak. A hagyomány munkálkodásának részeként, ezt a szemléletet, felelősséget és feladatot, tovább kell, adjuk az utánunk jövőknek.

Idea és gyakorlat

Minden építész hisz abban, hogy a ház, amit tervezett jó és igaz tehát szép is lesz. A házak igen nagy részéről azonban előbb utóbb kiderül, hogy egyáltalán nem jól használhatók, alig egy emberöltő múlva, sokszor egyenesen zavaróak. Valamiben tehát mégsem volt igazuk az építőknek, talán éppen abban nem, hogy esetleg nem is szándékoltan, de túlságosan is csak magukkal voltak elfoglalva. Házak tömegével az emberek nem tudnak mit kezdeni, jobb híján élnek bennük, sokszor reménytelen vágyakozással valami jobb szebb és igazabb iránt. Mindez azt sejteti, hogy az épület nem föltétlenül valami aktuális dolog, mint a használati tárgyaink, érvényessége tágabb kell, hogy legyen. Ősidők óta foglalatossá válnak olyan megfoghatatlannak tartott dolgokkal, mint az ideák. Talán azért, mert ők, gondolkodásunk tágasságának letéteményesei. Akármilyen is gondolunk erről, ránk maradt épületek tömegei azt bizonyítják, hogy ha oktan módon nem akarunk tudni róluk, akkor tévedünk, a magunk, de elsősorban mások kárára. Úgy tűnik, hogy az ideák nagyon is kapcsolódnak a gyakorlathoz.



1. kép. Adeptus irodaház, Miskolc, 1997-1998. Építész: Pazár Béla, Polyák György. Fotó: Pazár Béla (1)

(1) A szöveg illusztrációit a DLA mestermunka, a miskolci Adeptus irodaház fotói adják.

Klasszikus és modern

A klasszikus és a modern kifejezéseket természetesen használjuk mindennapjainkban. Az egyiket a korokon túlmutató értékekkel, a másikat saját korunkkal kapcsolatban, ahogy évszázadokon át mindig használták. Az egyiknek inkább a normatív, a másiknak inkább az operatív karakterét hangsúlyozzuk és éljük meg. A klasszikus azonban nem egyszerűen követendő minta, érvényessége azért mutat túl a korokon, mert mindig működik, minden jelennek része és mércéje tud lenni, tehát minden következőben, modernben ott munkálkodik. A klasszikus és modern tehát eredeti értelmük szerint szorosan összefüggnek, feltételezik egymást.

Stílus és mű

A stílus eredeti értelmében az emberi megnyilvánulások, alkotások minőségének mércéje, jelentése tehát rokon a klasszikuséval. Benne azonban a minőség másik oldalát, az időhöz, helyhez és emberhez kötöttséget látjuk és fogalmazzuk meg. A művek elkészítésének munkáját, teljesítményét. A stílus a tizenkilencedik században vált a múltat logikusan egymásra következő korszakokra bontó történeti szemlélet és az ebből kialakuló historizmus meghatározó fogalmává. A historizmusra következő reakció, a merev és naiv szembenállás a múlttal menekül a stílus problémájától, önmagát stílusok fölöttinek gondolja, és éppen ezért süllyed bele a historikus értelmezésbe, önmagát zárja le, dogmává válik. A stílus nem szabályok, ismérvek összessége, csak a mű megvalósulásában, annak történeti perspektívájában nyer értelmet.



2. kép: Adeptus irodaház belső, Miskolc, 1997-1998. Építész: Pazár Béla, Polyák György. Fotó: Máté Gábor

Klasszikus és klasszicizmus

A klasszikusnak a fogalomban történő megragadása, értelmezése vezet a klasszicizmushoz, amely az európai újkor sajátos jelensége. A természetet kutató ember a saját múltját, történetét is meg akarta érteni meg akarta „fogalmazni”. A klasszicizmus a múltban kialakult, ideálisnak, tökéletesnek, örök érvényűnek, tehát mai szóhasználat

„objektívnek” tételezett, arányrendszer, kompozíciós rend, az antikvitás, alapvetően a természetből származtatott, természethez kötődő, és az újkori „modern” mesterek (Vignola, Scamozzi, Palladio) által tökéletesített szerkesztési elveinek követését írta elő. Úgy találta, hogy ennél nincs jobb, igazabb, szebb. A klasszicizmus forrásainak, az olasz akadémiák és a francia akadémia vitáinak tanulmányozása és összevetése a modern teoretikusokkal, tanulsággal szolgálhat saját korunk megértéséhez is. A klasszicizmusban gyökerező idealizáló gondolkodás a modern egyik forrása lett, ez a folyamat végig követhető a francia utópista építészekről a klasszikus modern mesterekig.

Kezdet és megértés

Úgy gondolom nincs okunk kétségbe vonni, hogy a modern természettudomány korában élünk, amely a jelenségek okait kutatja és találja meg. A szellemtudományokban ezzel párhuzamos folyamat a kezdet, az eredet problémája és állandó újra értelmezése. Mi „modern” építészek azt gondoljuk magunkról, hogy feltétlenül „eredetinek” kell lennünk, pedig ez egyáltalán nem ilyen egyértelmű. Az okok és a miértek, racionális keresése az építészeti munka egyik alapvető fázisa. A megértés és megértetés folyamata azonban nem választható el a megélés őszinte mozzanataitól. Ez az egység a megvalósult épület, a mű, ha jó szép és igaz. E folyamatot felnőttként gyermekeink fejlődésében szemlélhetjük, láthatjuk viszont.



3. kép: Adeptus irodaház külső, Miskolc, 1997-1998. Építészet: Pazár Béla, Polyák György. Fotó: Máté Gábor